

TRÁI TIM CỦA MỘT NGƯỜI CHA

Viết về Con gái tôi Yeshi Choden Lama

Bhakha Tulku

Yeshi Choden Lama

Thứ Bảy, 23 Tháng Chín năm 2006, Yeshi Choden Lama đã thiệt mạng trong một tai nạn trực thăng thảm khốc ở Đông bắc Nepal cùng với 23 người khác – trong đó có một số đồng nghiệp của cô ở Quỹ Bảo tồn Động vật Hoang dã Thế giới (WWF), Bộ trưởng Lâm nghiệp Nepal, một Phó Giám đốc USAID, và vài nhà bảo tồn tài nguyên thiên nhiên, nhà thực vật học và khoa học gia nổi tiếng thế giới. Cú sốc của thảm kịch này vang dội khắp Nepal, Châu Á và thế giới - đặc biệt là trong cộng đồng bảo tồn quốc tế, chỉ trong chốc lát đã mất đi nhiều tài năng chói sáng tận tâm và đáng kính.

Cộng đồng Tây Tạng trên toàn thế giới cũng bị tác động sâu xa bởi thảm kịch này. Đó là một bài học mạnh mẽ về sự mỏng manh của cuộc đời và về lẽ vô thường. Yeshe Choden là con gái của Bhakha Tulku Rinpoche, một Đạo sư và vị hộ trì dòng truyền thừa cao cấp trong phái Nyingma và Kagyu của Phật Giáo Tây Tạng. Rinpoche đã tưởng nhớ cô con gái Yeshe của ngài trong một bài viết được đọc sau thực hành Shitro cuối tuần theo truyền thống và được cử hành cho Yeshe vào ngày 29 Tháng Chín tới 1 Tháng Mười tại Trung tâm Pháp của Tổ chức Vairotsana tại Santa Barbara, California. Giống như cuộc đời cô đã mang lại lợi lạc - như một điển hình của sự hữu ích của sự giáo dục và niềm hỷ lạc của việc phụng sự, cầu mong cái chết của Yeshe mang lại lợi lạc cho tất cả chúng sinh như một bài học về sự vô thường và bản tánh mỏng manh và luân hồi của cuộc đời. Không gì có thể bảo vệ bất kỳ ai trong chúng ta thoát khỏi cái chết xảy ra vào một lúc nào đó. Cầu mong hứa nguyện của Yeshe nhằm bảo vệ trái đất, môi trường, tài nguyên thiên nhiên và người nghèo khổ được tiếp nối bởi những người mà cuộc đời họ đã được Yeshe chạm tới. Cầu mong tất cả chúng sinh đều được lợi lạc!

Con gái tôi Yeshe Choden Lama sinh ngày 26 tháng Mười Một năm 1968 tại Tetjun, Quận Lohit thuộc Arunachal Pradesh, bên kia Bang Assam, miền Đông bắc Ấn Độ gần biên giới Tây Tạng. Miền đất hẻo lánh này thường thuộc về những bộ tộc, và ở đó người ta sử dụng ngôn ngữ bộ lạc địa phương. Tôi không có mặt ở đó lúc Yeshe ra đời. Khi ấy tôi đang phụng sự His Holiness Dudjom Rinpoche ở Kalungpo, Tây Bengal, Ấn Độ. Cho tới khi Yeshe được một tháng tuổi, cô được bà cố chăm sóc.

Khi Yeshe lên sáu, tôi đưa cô tới Darjeeling, Ấn Độ. Ở Darjeeling có những ngôi trường tốt nhất, những trường học của hội truyền giáo. Tôi thấy rất cần phải bảo đảm để Yeshe nhận được một nền giáo dục kiệt xuất. Tôi tin rằng một trong những lý do chính khiến người Tây Tạng đánh mất quê hương do sự chiếm đóng của người Trung quốc chủ yếu là bởi họ thiếu một nền giáo dục – và thiếu một sự tinh tế trong những vấn đề quốc tế. Trong suốt cuộc đời của Yeshe, tôi đã làm việc cật lực và liên tục để mang lại cho Yeshe sự giáo dục tuyệt hảo – luôn luôn ấp ủ trong lòng một nền độc lập của Tây Tạng.

Ông của Yeshe cũng là một Tulku nổi tiếng xứ Pemakod, miền đất ẩn mật của Đức Padmasambhava. Ông không muốn gởi cháu gái của mình tới Darjeeling trong một quãng thời gian dài như thế, nhưng tôi cứ nhất định đưa Yeshe tới nơi tốt nhất cho việc giáo dục của cô. Tôi biết một vài Tulku ở Darjeeling, tôi đã hỏi các ngài là tôi có thể đưa Yeshe tới đó hay không. Những Tulku này có một gia đình với những đứa trẻ, những cô con gái của người chị, và họ nói dĩ nhiên là được. Yeshe và tôi ở trong một tu viện do Kangyur Rinpoche chăm sóc. Ngài là một Đạo sư Nyingma và Dzogchen (Đại Viên mãn) nổi tiếng. Con trai của Rinpoche là Tulku Pema Wangyal hiện sống ở Pháp và trải qua ba năm nhập thất ở đó.

Chung quanh tu viện của Kangyur Rinpoche có nhiều túp lều nhỏ, đây cũng là nơi trú ngụ của những người Tây phương. Vì thế tôi đưa Yeshe tới đó. Yeshe bắt đầu học tại một nhà trẻ của vùng Himalaya trong hai năm, và tôi ở một trong những túp lều và thực hiện

một bản thảo cho Tulku Pema. Tulku Pema đã tìm những người bảo trợ cho Yeshe và nền giáo dục của cô, và ông nuôi sống chúng tôi bằng gian bếp của tu viện. Sau hai năm ở nhà trẻ của vùng Himalaya, Yeshe tới Trường Bethany - một trường truyền giáo Cơ đốc do các nữ tu Ái Nhĩ Lan quản lý. Trường Bethany cũng có những thầy giáo Tây Tạng dạy tiếng Tạng. Sau vài năm ở trường Bethany, Yeshe được nhận làm một học sinh ngoại trú tại một trường liên kết với nữ tu viện. Mỗi ngày cô đi bộ 4-5 dặm (6,4-8km) tới trường và từ trường trở về với những đứa trẻ khác có liên hệ với tu viện. Vào những kỳ nghỉ tháng Mười Một, Mười Hai và tháng Một tôi đưa Yeshe về nhà ở Arunachal Pradesh. Vào mùa Xuân tôi đưa cô trở về Darjeeling để đi học.

Mẹ của Yeshe dồn hết tâm trí trong những chương trình phúc lợi xã hội tại một khu định cư Tây Tạng ở Arunachal Pradesh. Bà chích ngừa, dạy cấp cứu và y học căn bản, giảng dạy ngôn ngữ căn bản và những kỹ năng khác cho trẻ em, và những hoạt động khác tương tự. Ông của Yeshe có một ngôi chùa làng gần nhà của mẹ cô. Người ta thường xuyên đến chùa của ông để quay những chuông cầu nguyện – họ có nhiều chuông cầu nguyện ở đó – và vào những ngày nghỉ, người ta đến đó để thực hiện puja (cúng dường) lửa.

Yeshe học tới Lớp 10 ở Darjeeling. Cô rất thông minh. Nhiều lần cô được xếp Ưu hạng. Khi học xong lớp 10, vì không tìm được trường học ở Darjeeling nên cô phải tới Bangalore để hoàn tất lớp 11 và 12. Bangalore cách Mysore khoảng 5 giờ đi đường, ở đó có tu viện của His Holiness Penor Rinpoche, vị lãnh đạo dòng Nyingma. Như vậy Yeshe có những người thân thuộc ở đó. Trong khi cô học ở Bangalore thì tôi sang Tây Tạng.

Sau khi Yeshe học xong, cô đi Nepal vì tôi đã dời sang đó. Cô tìm một việc làm trong một cửa hàng bán các vật dụng, và phục vụ như một người hướng dẫn cho bạn thân của chúng tôi là Ian Baker và những người bạn của anh ta trong hai cuộc thám hiểm hay du hành do anh thực hiện - chuyến đi đầu tiên tới Mustang và chuyến thứ hai tới Kham, Miền Đông Tây Tạng. Cuối cùng Ian Baker trở thành người đầu tiên khám phá Cửa Sông Tsangpo, Thác Linh thiêng Ẩn mật. Ian và Yeshe rất thân nhau và khi cô chết, họ đang hoạch định một chuyến du hành khác tới Pemakod để khám phá những dược thảo quý hiếm chỉ mọc ở đó. Khi Yeshe tới Nepal lần đầu tiên và làm việc trong cửa hàng, Ian đã tìm cho Yeshe một người bảo trợ và tìm giúp cô một học bổng của trường Đại học Middlebury ở Vermont. Yeshe tới Hoa Kỳ năm 1989 để học Nhân chủng học ở Middlebury. Tôi tới Hoa Kỳ năm 1989 sau khi Yeshe học Đại học.

Tốt nghiệp Đại học Middlebury, Yeshe tới Oxford để lấy bằng Cao học do Hội đồng Đại học Oxford bảo trợ. Sau khi hoàn tất việc học ở Oxford, Yeshe chung sống với chồng là Tashi và có con đầu lòng tên là Phuntsok. Trong nhiều gia đình Tây Tạng, việc hôn nhân được xếp đặt, một gia đình hỏi xin gia đình khác con dâu hay con rể, và cô dâu và chú rể không tự ý chọn lựa nhau. Ở đây thì Yeshe và Tashi quen biết nhau – không có xếp đặt gì hết! Thân phụ của Tashi là một người quý phái đã bảo trợ cho nhiều Lạt ma và Rinpoche cao cấp.

Yeshe đã hoàn tất việc học tập và nhờ Ian, cô tìm được một công việc với Quỹ Bảo tồn Động vật Hoang dã Thế giới (WWF) ở Nepal vào năm 1996. Khi Yeshe bắt đầu làm việc

cho WWF ở Nepal thì Phuntsog còn là một em bé. WWF có một đề án ở miền Dolpo, biên giới phía đông của Nepal và Tây Tạng. Toàn bộ nền văn hóa ở Dolpo là văn hóa Tây Tạng. Khi Kolkot mạnh lên, ông ta chiếm cứ vùng này - nhưng trước đó nó thuộc về Tây Tạng. Mỗi năm Yeshi đi Dolpo vài lần, thường là vào mùa hè. Yeshi bắt đầu thành lập những Đường Y khoa Tây Tạng trong các làng mạc, giáo dục phụ nữ về kế hoạch hóa gia đình và chăm sóc sức khỏe dự phòng trong các cộng đồng của họ, và phục vụ như một người hướng dẫn và cộng sự của dân làng. Lương khởi đầu của Yeshi khoảng 8000 đồng Nepal mỗi tháng (khoảng 100USD). Mặc dù vậy, số tiền Yeshi có được từ lương của cô thì chẳng bao giờ đủ, bởi cô luôn luôn giúp đỡ mọi người và cho vay mượn. Những người dân làng ở Dolpo đi tới Kathmandu với tsampa và những món quà nhỏ và mượn tiền của Yeshi. Cô rất hào phóng và bố thí mọi sự. Cô chẳng bao giờ có đủ.

Nếu Yeshi là người Nepal thì cô đã được nhận gần 1000USD mỗi tháng. Vì là người Tây Tạng nên cô bị đối xử phân biệt. Tất cả những người cộng sự của Yeshi ở WWF được trả lương lớn hơn cô rất nhiều. Nhưng cô không bao giờ phàn nàn. Yeshi rất trầm tĩnh, dễ thương và đơn giản.

Năm 2000, Yeshi và Tashi có đứa con trai thứ hai tên là Thinley. Yeshi tiếp tục làm việc cho WWF, nhưng cô mơ được rời khỏi công việc đó để tới Hoa Kỳ lấy bằng Tiến sĩ Nhân chủng học và trở thành một giáo sư. Đó là mộng của cô, dạy nhân chủng xã hội học và tiếp tục làm việc cho những chương trình mang lại lợi ích cho chúng sinh trong những quốc gia và cộng đồng không được phục vụ đầy đủ.

Trong khi làm việc với WWF, Yeshi có cơ hội thăm viếng nhiều quốc gia, tham dự nhiều hội nghị, và tương tác với những nền văn hóa và con người khác nhau của thế giới. Rất ít người xuất thân từ những tầng lớp xã hội khốn khó như thế có thể thoát khỏi một miền đất nghèo khổ và có thể đi, nhìn thấy và kinh nghiệm một cách bao quát như cô. Trong số những người Tây Tạng nghèo khổ, Yeshi là một trong những người được hưởng một nền giáo dục cao cấp nhất. Cô quan sát rất nhiều, phơi bày rất nhiều nền văn hóa và cơ hội khác nhau. Công việc cô đang làm cũng như mẫu mực của đời sống phụng sự đơn giản và rộng lượng của cô được dùng như một khuôn mẫu và nguồn ánh sáng chói lọi không chỉ cho gia đình cô mà còn cho toàn thể cộng đồng Tây Tạng.

Các thành viên trong gia đình rất kính trọng Yeshi. Cô là một cố vấn cho các em của cô. Cái chết của Yeshi không chỉ là một tổn thất của gia đình chúng tôi mà còn là một mất mát cho toàn thể xã hội Tây Tạng.

Cái chết của Yeshi cũng là một bài học lớn về lẽ vô thường đối với tất cả chúng ta. Chúng ta không biết khi nào ta chết – điều hoàn toàn chắc chắn là một ngày nào đó mỗi người trong chúng ta sẽ phải chết. Yeshi đã sống cuộc đời của cô thật trọn vẹn – một cuộc đời phụng sự cho gia đình, cộng đồng, nền văn hóa của cô, môi trường và thế giới. Tất cả chúng ta sẽ cảm nhận một cách sâu sắc về sự ra đi của Yeshi. Chúng ta có thể trân trọng tưởng nhớ tới Yeshi bằng cách học tập từ khuôn mẫu của cuộc đời lẫn cái chết của cô. Chúng ta có thể trải nghiệm cái chết của Yeshi như một giáo lý lớn lao về bản tánh vô thường – và chúng ta có thể bắt đầu sống cuộc đời của chúng ta hoàn toàn thư thả hơn trong sự hiểu biết sâu xa hơn về lẽ vô thường./.

Nguyên tác: “A Father’s Heart – About My Daughter Yeshe Choden Lama”

by Bhakhar Tulku

<http://mylittleproblem.blogspot.com/2006/10/fathers-heart.html>

Bản dịch Việt ngữ của Thanh Liên

A FATHER’S HEART:

About My Daughter
Yeshe Choden Lama

By Bhakha Tulku

On Saturday, September 23, 2006, Yeshe Choden Lama perished in a tragic helicopter accident in Northeastern Nepal, along with 23 other people – including some of her colleagues at the World Wildlife Fund, the Minister of Forestry for Nepal, a USAID Deputy Director, and several world-reknown natural resource conservationists, botanists and scientists. The shock of this tragedy reverberated throughout Nepal, Asia and the world – especially among the international conservation community, which had in an instant lost a number of its highly dedicated and respected luminaries.

The Tibetan community worldwide was also impacted profoundly by this tragedy. It was a powerful lesson on the fragility of life, and on impermanence. Yeshe Choden was the daughter of Bhakha Tulku Rinpoche, a high master and lineage holder in the Nyingma and Kagyu lineages of Tibetan Buddhism, and a respected and much-beloved elder in the Tibetan Buddhist community. Rinpoche remembered his daughter Yeshe in a writing that was read after traditional weekend-long Shitro practice that was done for Yeshe September 29-October 1 at Rinpoche’s Vairotsana Foundation Dharma Center in Santa Barbara, California. Just as her life benefited as an example of the value of education and the joy of being of service, may Yeshe’s death benefit all beings as a lesson on impermanence and the fragile, cyclical nature of life. Nothing insulates any of us from death, at any time. And may Yeshe’s commitment to

protecting the earth, the environment, natural resources, and the poor continue to be carried forward by everyone whose lives she touched. For the benefit of all beings!

My daughter Yeshe Choden Lama was born on November 26, 1968, in the Northeastern part of India near the border of Tibet, in Tetjun, the Lohit District of Arunachal Pradesh, beyond Assam State. This remote area used to belong to the tribes, and tribal dialect was spoken there. When Yeshe was born, I was not there. I was serving His Holiness Dudjom Rinpoche in Kalungpo, West Bengal, India. Until she was one month old, she was cared for by her great-grandmother.

When she was six years old, I took Yeshe to Darjeeling, India. The Darjeeling area had the best schools, missionary schools. I felt it was very important to ensure that Yeshe received an outstanding education. I believe that one of the main reasons that Tibetans lost Tibet to the Chinese occupation was because of a fundamental lack of education – and a lack of sophistication in international matters. Throughout her life, I worked diligently and constantly to provide Yeshe with an excellent education – always with the independence of Tibet in mind.

Yeshe's grandfather was also a well known Tulku from PemaKod, Padmasambhava's sacred land. He didn't want to send his granddaughter such a long distance to Darjeeling, but I insisted on taking her to the best place for her education. I knew some Tulkus from Darjeeling, whom I asked if I could bring her. These Tulkus had a family with children, the sister's daughters, and they said yes, of course. Yeshe and I stayed in a monastery run by Kangyur Rinpoche, a well known Nyingma teacher and Dzogchen master. Rinpoche's son, Tulku Pema Wangyal, lives in France now and runs three-year retreats there.

At Kangyur Rinpoche's monastery, there were many cabins around the monastery where westerners stayed as well. So I took Yeshe there. Yeshe started at a Himalayan nursery school for two years, and I stayed in one of the cabins working on a manuscript for Tulku Pema. Tulku Pema found sponsors for Yeshe and her education, and fed us from the monastery kitchen. After two years at the Himalayan nursery school, Yeshe went to Bethany School – a missionary Christian school run by Irish nuns. The Bethany School also had Tibetan teachers to give Tibetan lessons as well. After some years in the Bethany School, Yeshe was accepted as a day scholar at a school connected to the convent. She walked 4-5 miles to and from this school every day with the other children connected to the monastery. On vacations, November December January, I would bring Yeshe home to Arunachal Pradesh, and in the Spring I would bring her back to Darjeeling for school.

Yeshe's mother was involved in social welfare programs at a Tibetan settlement in Arunachal Pradesh. She gave immunizations, taught first aid and basic medicine, taught basic language and other skills to children, and other activities like this. Yeshe's grandfather had a village temple near where her mother resided. People were always coming to her grandfather's temple to turn the prayer wheels – they have many prayer wheels there – and on holidays, people would come for fire pujas.

Yeshi studied up to Class 10 in Darjeeling. Many times, she got First Division. She was very smart. After she finished 10th grade, there was no school available in Darjeeling, so she had to go to Bangalore to finish Class 11 and 12 there. Bangalore is about 5 hours away from Mysore, where His Holiness Penor Rinpoche's monastery is, head of the Nyingma lineage. So Yeshi had relatives there. While she was studying in Bangalore, I moved to Tibet.

After Yeshi completed school, she went to Nepal because I had moved to Nepal. She found a job in a shop selling things, and served as a guide for our dear friend Ian Baker and his friends on two adventure explorations or treks he did – his first trip into Mustang, and his second trip to Eastern Tibet, to Kham. Ian Baker subsequently became the first person to explore the hidden Tsangpo River Gorge, the Hidden Sacred Falls. Ian and Yeshi were extremely close, and at the time of her death, they were planning another trip to PemaKod to explore the rare medicinal plants and herbs that grow only there. When she was first in Nepal and working in the shop, Ian helped find a sponsor for Yeshi, and helped her get a scholarship to Middlebury College in Vermont. Yeshi went to the U.S. in 1989 to study Anthropology at Middlebury. After she left for college, I came to the U.S. in 1989.

After finishing Middlebury College, Yeshi went to Oxford to get her masters, sponsored by the department in Oxford. After finishing at Oxford, Yeshi and her husband Tashi lived together and had their first child, Phuntsok. In many Tibetan families, marriages are arranged, where one family asks another for a bride or for a groom, and where the bride and groom do not choose each other personally. Here, Yeshi and Tashi picked each other -- there was no arranging this! Tashi's father is a noble man, who sponsors many high lamas and Rinpoches.

Yeshi completed her studies and then through Ian, she got a job with the World Wildlife Fund in Nepal in 1996. When Yeshi began working for the World Wildlife Fund in Nepal, Phuntsok was a baby. WWF had a project in a Dolpo area, in the eastern border of Nepal and Tibet. The culture in Dolpo is all Tibetan. When Kolkot became powerful, he took over this area – but it had belonged to Tibet before. Yeshi would go to Dolpo several times a year, generally in the summer. She started Tibetan Medicine Clinics in the villages, educated the women about family planning and basic preventative health care in their communities, and serving as a guide and helpmate to the villagers. Yeshi's salary started at something around Nepalese 8000/month – which translated to something like US \$100 per month. Whatever money she got from her salary, though, was never enough, because she was always helping everyone and lending money. The villagers from Dolpo would come to Kathmandu with tsampa and small presents and would borrow money from Yeshi. She was so generous, giving everything away. She never had enough.

If Yeshi had been Nepalese, she would have received closer to US \$1000 per month. But because she was Tibetan, she was discriminated against. All of her colleagues at WWF received much more compensation than she did. But she never complained. She was very quiet, gentle, simple.

In 2000, Yeshe and Tashi had their second son, Thinley. Yeshe continued working for the WWF, but she dreamed of leaving that job, of coming to the U.S. to study for her Ph.D. in Anthropology and to become a professor. That was her dream, to teach social anthropology and to work on programs benefiting beings in underserved countries and communities.

While she was working with the WWF, Yeshe had the opportunity to visit many countries, for many different conferences, and to interact with various cultures and people of the world. There were very few people who come from such poor backgrounds and are able to get out of a poor region and are able to go and see and experience as extensively as she had. Among poor Tibetans, Yeshe was one of the most highly educated. She had seen so much, had been exposed to so many different cultures and opportunities. The work she was doing, as well as the example of her simple life of generous service, served as a bright light and an example not only to her family, but also to the entire Tibetan community.

Her family members respected her highly. She was an advisor to her brother. Yeshe's death is not only a loss for our family, but also is a loss for the whole Tibetan society. And her death is a profound lesson in impermanence for all of us. We do not know the moment we will die – all that is certain is that each of us *will* one day die. Yeshe lived her life fully – a life of service to her family, her community, her culture, the environment and the world. Her loss will be felt profoundly by all of us. But we can honor her memory by learning from the example of both her life and her death. We can experience her death as a great teaching on the nature of impermanence – and we can begin living our lives more fully resting in a deeper understanding of impermanence.